

DOOR HET OOG VAN DE NAALD

Contouren van een nieuw banksysteem in een sterk veranderende tijd

Soms kantelt de wereld. Zo maar. Plotseling. Vanuit het niets. En zonder enige aanleiding. Dan komen er grote veranderingen over de mensheid. Vindt een algemene herijking van normen en waarden plaats. Verandert de tijdgeest diametraal. Gaan mensen de dingen anders beoordelen. Anders tegen zaken aankijken. Met andere maten meten. Zonder dat ze het willen. En zelfs zonder dat ze het beseffen.

Dat laatste is misschien nog wel het meest verbazingwekkende. Als je historische verslagen leest, blijkt het een steeds terugkerend thema te zijn: zij, die met hun neus bovenop de geschiedenis zitten, ooggetuigen zijn van de grote veranderingen in de wereld, vallen ons lastig met niemendalletjes en pietluttigheden. De tijd waarin je - achteraf gezien - wel had willen leven omdat het zo spannend was, er zulke grote veranderingen plaatsvonden, met zulke verstrekkende gevolgen, blijkt voor de mensen die toen leefden, helemaal niet zo spannend te zijn geweest. Ze waren zich niet eens bewust dat ze in een spannende tijd leefden. Het leven ging voor deze mensen zijn gewone gangetje.

Schaduw

Schijnbaar wordt pas achteraf een grote verandering herkend. De kanteling geduid. In de juiste context geplaatst. Oorzaak en gevolg begrepen. Pas achteraf zien we het grote geheel. De rode draad. De logica. Het hoe en waarom. De schaduw die zich al lange tijd vooruit wierp. Beseffen we waarom die verandering moest plaatsvinden. In de toekomst besloten lag. En daarmee onvermijdelijk was.

Onvermogen

Daarom hebben historische getuigenissen vaak ook iets vertederends. Hoe konden die mensen destijds zo ziende blind zijn, vraag je je onwillekeurig af. Hoe was het mogelijk dat ze zulke evidente signalen over het hoofd zagen? We glimlachen over hun naïviteit. Gebrek aan visie. Hun onvermogen dat wat hen overkomt in de juiste context te plaatsen. De patronen te herkennen. We schudden meewarig het hoofd. Zoiets zou ons nooit overkomen.

Kopje kleiner

Het is bijna een wetmatigheid. Zij, die zich middenin grote veranderingen bevinden, herkennen keer op keer de signalen niet. Of willen ze misschien wel niet zien. Redeneren ze weg. Steken hun kop in het zand. Ook dat is een mogelijkheid. Want veranderingen zijn natuurlijk altijd ongewenst. Komen per definitie ongelegen. Men heeft er de tijd niet voor. Of

ziet er de noodzaak niet van in. Mensen houden het liefst alles zoveel mogelijk bij het oude. Omarmen dat wat men kent. Zijn weliswaar bereid aanpassingen te doen, maar men heeft een broertje dood aan al te radicale hervormingen. Die wil men koste wat het kost vermijden, druisen in tegen onze natuur. Daarnaast heeft de mensheid de neiging zichzelf in dit soort situaties te overschatten. Denkt de tijdgeest te kunnen bezweren. De voortgang der dingen te kunnen tegenhouden. En zij die de euvele moed hebben de knuppel in het hoenderhok te gooien, anderen te waar-schuwen voor de veranderingen die plaatsvinden, te wijzen op de beslissingen die genomen moeten worden, worden uitgelachen, voor onheilsprofeten uitgemaakt, voor gek verklaard of een kopje kleiner gemaakt. Ook daar kent de geschiedenis vele voorbeelden van.

Spiltijd

En hoe zit dat eigenlijk met onze tijd? In wat voor tijd leven wij? Hoe zouden mensen over pakweg vijfhonderd jaar tegen deze tijd aankijken? Als een spannende tijd waarin zij graag zouden hebben geleefd? Een periode waar je met een tijdmachine wel naar toe zou willen reizen omdat de huidige tijd zoveel enerverender is dan de eigen wereld in 2509? Zal het begin van de eenentwintigste eeuw de geschiedenisboekjes ingaan als een tijd waarin de wereld kantelde en de mensheid met grote problemen werd geconfronteerd? Een tijd waarin een algemene herijking van normen en waarden plaatsvond, de mensheid met andere ogen naar zichzelf ging kijken en zijn plek in de wereld? Zouden zij deze tijd kenmerken als het begin van een nieuwe tijd, qua importantie vergelijkbaar met de Spiltijd, de Renaissance of de Verlichting?

Pappen en nathouden

Zouden sommigen lezend in de verslagen over de huidige tijd niet meewarig het hoofd schudden over de naïviteit van de mensen die toen leefden, over ons dus? Ons gebrek aan

inzicht en visie, de ontkenning van de vele problemen die ons in korte tijd bezochten en onze onbekwaamheid daarin een rode draad te ontwaren? Terwijl het patroon voor de toekomstige lezer toch overduidelijk is, de vele crises toch een consistente boodschap verkondigen, je dat wat er destijds gebeurde toch van verre moest zien aankomen? Zouden de mensen in 2509 zich niet verbazen waarom we bleven volharden in de eenmaal ingeslagen weg, de situatie bleven bagatelliseren? Waarom we, tegen beter weten in, bleven geloven dat wetenschap en techniek wel met oplossingen zouden komen? Er zo een hoop kostbare tijd verloren ging, alleen omdat we niet wilden of durfden erkennen dat we een totaal nieuwe weg moesten inslaan? We dachten met pappen en nathouden de zaak wel onder controle te krijgen, onszelf daarin natuurlijk zwaar overschattend?

Nieuwe moraliteit

Of klopt dit scenario niet? Zijn we ons wel degelijk bewust van de historische uitdaging waarvoor we op dit moment staan? Beseffen we wel degelijk dat we met de laatste crisis door het oog van de naald zijn gekropen? Er een volgende keer niet zo makkelijk mee wegkomen? Er nu eindelijk iets moet gebeuren? Iets fundamenteels? Iets radicaals? Dat we een laatste kans krijgen? Met de blauwdruk voor Banking 2.0 historie moeten schrijven? Een nieuw Bretton Woods moeten ontwerpen, of zelfs nog een stap verder moeten gaan, omdat Bretton Woods tenslotte alleen maar ging over een algemene herstructurering van het financiële stelsel, en we dit keer ook ons eigen gedrag in de plannen moeten betrekken. Ook moeten nadenken over een nieuw stelsel van normen en waarden voor onszelf, over een andere cultuur en een nieuwe moraliteit binnen ons metier. Nadenken hoe we deze zachte waarden toetsbaar kunnen maken en kunnen borgen. Zou het ons lukken zo kritisch naar onszelf te kijken? Over onze eigen schaduw heen te stappen? De consequenties te trekken

uit die uitspraak van Albert Einstein, die ons al in de negentiende eeuw waarschuwde, dat je geen problemen kunt oplossen met de denkwijze die leidde tot het ontstaan ervan?

Veranderende tijdgeest

Zouden we de grootsheid kunnen opbrengen, om buiten ons eigen vakgebied te treden, de hele economie in onze overwegingen mee te nemen, nee, nog verder uit te zoomen, en de complete samenleving in onze plannen te betrekken? Ons open te stellen voor de veranderende tijdgeest? Voor alle veranderingen die op dit moment plaatsvinden? Want de wereld is aan het kantelen. Op alle gebieden gaan mensen anders tegen de dingen aankijken, zaken anders beoordelen, met andere maten meten. Op alle terreinen vindt herijking plaats. Het denken over economie, politiek en milieu zal de komende tijd drastisch gaan veranderen. Er ontstaat razendsnel een nieuwe waarheid. Zo snel, dat als we niet oppassen, we niet de tijd nemen goed om ons heen te kijken, we dadelijk nieuwe financiële bedrijven, instellingen en organisaties hebben opgetuigd, die perfect zijn toegesneden op een tijd, die al niet meer bestaat. Voor een wereld die al achter ons ligt.

Bravoure

En er ligt nog een ander gevaar op de loer: dat de economie zich de komende tijd positief zal ontwikkelen, bedrijven snel uit het dal omhoog klimmen, banken binnen de kortste keren weer mooie winsten laten zien en wij vervolgens met elkaar concluderen, dat dit een hevige, maar ook een korte crisis is geweest. Denken de dans ontsprongen te zijn. Er met wat kleerscheuren vanaf te zijn gekomen. Niets geleerd blijken te hebben. Onze oude bravoure oppakken. In oude reflexen vervallen. Weer geloven de wereld naar onze hand kunnen zetten. Het zou de grootste inschattingfout zijn, die we kunnen maken. De samenleving zal het dit keer niet begrijpen. Het ons niet vergeven. En ons uiteindelijk hard laten vallen.

Hoe belangrijk en essentieel wij ook voor de economie en diezelfde samenleving zijn. Want dat is een argument dat je maar één keer in stelling kunt brengen.

Ivoren toren

Er zit niets anders op. Willen wij relevantie hebben in de tegenwoordig toekomstige tijd, dan zullen we ons voor die samenleving moeten gaan interesseren. Ons in mensen moeten gaan verdiepen. Ons moeten verbinden met de wereld om ons heen. Beseffen wat daar speelt. Welke normen en waarden daar gehanteerd worden. Afdalen uit onze ivoren toren, erkennen dat wij ook maar gewone mensen zijn. We moeten empathie leren opbrengen. Voor onze klanten, en de klanten van onze klanten. Er achter zien te komen wat hen beweegt, hoe zij in het leven staan, welke verwachtingen en interesses zij hebben, en welke doelen zij nastreven in de tijd die komen gaat. En wij moeten vooral nadenken, hoe wij daar met onze plannen voor Banking 2.0 op in kunnen spelen. Kortom, precies die dingen doen, waar wij, rationalisten en bètamensen als we zijn, ons altijd zo ongemakkelijk bij voelen, liever met een grote boog omheen lopen.

Idioten

En beschouw ons niet als onheilsprofeten. Als een stelletje idioten, die snel een kopje kleiner moeten worden gemaakt. Als gevaarlijke gekken, die veilig in een gesticht moeten worden opgeborgen. Als boodschappers die de mond moeten worden gesnoerd. Of nog erger, als nobodies, om wie u glimlacht, de schouders ophaalt, om vervolgens over te gaan tot de orde van de dag. Die dingen te doen, die u toch al van plan was te doen. Niet inziet hoe belangrijk dit tijdsgewricht is. Welke belangrijke rol daarin voor u is weggelegd. Niet nadenkt over wat mensen later van u zullen vinden. En hoe de toekomst over u zal oordelen.

BERT RORIJE en SJAAK VINK

TEKENEN VAN EEN NIEUWETIJD

Geld wordt minder belangrijk. Niet langer dat waar alles om draait. Mensen zullen vaker kiezen voor zelfontplooiing, zich verantwoordelijk voelen, voor de mensen om hen heen, voor de samenleving als geheel en de generaties na hen.

Macht krijgt een andere betekenis. Mensen willen vaker het verschil maken. Werk zoeken dat voldoening schenkt. Bij organisaties die er toe doen. Die op dezelfde manier in het leven staan als zichzelf.

Nieuwe generaties werken in steeds wisselende groepjes aan dat wat hen drijft. Aan het dichterbij brengen van de droom die hen voor ogen staat.

Voor deze nieuwe generaties is werken bij een NGO (Non-Governmental Organisation) of CSO (Civil Society Organisation) een logische stap, maar ook zullen ze vaak kiezen voor een eigen bedrijf. Dat is, voor deze groep die gewend is kennis en kunde overal vandaan te halen, en van heinde en verre gelijkgestemden om zich heen te verzamelen, niet zo'n grote stap.

De doelstelling van nieuwe ondernemingen zal anders worden: niet het behalen van winst zal centraal staan, maar het dichterbij brengen van de droom. Desondanks, of juist daarom, zullen deze bedrijven uiterst succesvol zijn.

Economische groei zal vaker samengaan met maatschappelijk nut. Echte innovatie zal op dit terrein plaatsvinden.

Collins toonde al in 1993 na langdurig en diepgaand onderzoek aan, dat organisaties die waarden gedreven zijn, aanmerkelijk succesvoller en winstgevender zijn, dan ondernemingen die louter bedrijfskundig of financieel gedreven zijn. Tot wel 24(!)x.

In zijn bestseller 'Gebouwd voor de toekomst' (Build to last) deed hij er verslag van. Ondanks dat dit boek een bestseller was, gebeurde er weinig. Schijnbaar was de tijd nog niet rijp voor de revolutionaire boodschap.

Inmiddels worden onderzoeken gepubliceerd die de resultaten van Collins bevestigen. Onder andere het groots opgezette ACE onderzoek uit 2007.

Traditionele ondernemingen voelen steeds vaker de hete adem van de tijdgeest in hun nek. Merken dat de publieke opinie verandert. De maatschappij andere normen en waarden hanteert. Zien het succes van starters en concluderen dat het roer om moet. Beseffen dat zij hun relevantie zullen moeten herdefiniëren, hun doelstellingen moeten bijstellen, hun identiteit en hun waarden tegen het licht moeten houden. Zij zullen moeten herpositioneren.